

Imię i nazwisko:

Klasa:

ZADANIA MATURALNE Z HISTORII – XIX WIEK, CZĘŚĆ 1
POZIOM ROZSZERZONY

CZAS PRACY: 180 MINUT

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: 58

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy arkusz z zadaniami zawiera 22 strony (zadania 1.–22.). Ewentualny brak zgłoś nauczycielowi.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu albo pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Zapoznaj się uważnie ze źródłami, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj tylko na podstawie źródeł i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylko odpowiedzi, o ile Cię poproszono.

Zadanie 1. (4 punkty)

Fragment traktatu

W imię Świętej i Nierozdzielnej Trójcy!

Pod wpływem wielkich wydarzeń lat ostatnich, które znamionowały dzieje Europy, [...] doszły ich Cesarskie i Królewskie wysokości: Cesarz Austrii, Król Prus i Cesarz Rosji do konieczności oparcia stosunków wzajemnych na wzniosłych prawdach, które głosi nauka boskiego Zbawiciela. Dlatego oświadczają uroczyście, że celem niniejszego aktu jest wyłącznie obwieszczenie całemu światu, że odtąd zarówno w sprawach wewnętrznych, jak i w stosunkach z innymi państwami drogowskazem ich postępowania będą przepisy tej świętej religii, zasady sprawiedliwości, miłości i zgody, których stosowanie nie powinno być ograniczone do samego życia prywatnego, ale przeciwnie, powinni się nimi kierować w swych postępowaniach książęta panujący, jako że stanowią one jedyny środek utrwalenia ludzkich instytucji i naprawy ich niedoskonałości. Dlatego też wszystko to mając na względzie, monarchowie zgodzili się na [...]:

Art. 1. Zgodnie ze słowami Pisma Świętego, nakazującymi wszystkim ludziom, by byli sobie wzajemnie jak bracia, trzej monarchowie wiążą się węzłami prawdziwego, nierozzerwalnego braterstwa i, uważając się za współrodaków, będą zawsze i wszędzie okazywali sobie poparcie i pomoc. [...]

Art. 2. Dlatego też jedyną zasadą obowiązującą pomiędzy tymi rządami, jak i ich poddanymi będzie wyświadczanie sobie wzajemnych usług, okazywanie niezmiennej życzliwości i przywiązania oraz poczuwanie się do przynależności do jednego narodu chrześcijańskiego [...].

Źródło: Wiek XIX w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 75–76.

1.1. Podaj nazwę oraz datę roczną traktatu, którego fragment przytoczono.

.....

1.2. Podaj imiona władców, którzy zawarli powyższy traktat.

–
–
–

1.3. Dokończ zdanie poprzez zaznaczenie odpowiedzi spośród podanych.

Do zawarcia traktatu, doszło przed

- A. bitwą pod Lipskiem.
- B. ucieczką Napoleona I z wyspy Elby.
- C. bitwą pod Waterloo.
- D. objęciem władzy we Francji przez Karola X.

1.4. Na podstawie wiedzy własnej, wymień jedno państwo europejskie, które nie przystąpiło do traktatu. Odpowiedź uzasadnij.

Państwo:

Uzasadnienie:

.....
.....
.....

Zadanie 2. (2 punkty)

Juliusz Mosen, *Walecznych tysięcy*

(przekł. Jan N. Kamiński)

*Walecznych tysięcy opuszcza Warszawę,
Przysięga klęcząc: naszym świadkiem Bóg,
Z bagnetem w ręku pójdziem w świętą Sprawę,
Śmierć hasłem naszym, niechaj zadrży wróg!
Już dobosz zagrzmiał, już sojusz zawarty,
Z panewką próżną idzie w bój pułk czwarty.*

*Wiadoma światu ta sławna Olszyna,
Gdzie nieprzyjaciel twardym murem stał,
Paszcz tysięcy zięje, bój się krwawy wszczyną,
Już mur zwalony, nie padł ani strzał.
Okropny postrach padł na tłum rozżarty,
Spokojnie wrócił do Pragi pułk czwarty.*

*Pod Ostrołęką wróg się dumnie zżyma,
Otacza naszych dzikiej hordy wał.
Śmierć albo życie, tu wyboru nie ma.
Z bagnetem w ręku, nie padł ani strzał.
I już dla naszych odwrót jest otwarty,
I któż to zdziałał? To był nasz pułk czwarty.*

Źródło: Z. Adrjański, *Złota księga pieśni polskich. Pieśni, gawędy, opowieści*, Warszawa 1997, s. 76.

2.1. Napisz, jakiemu wydarzeniu z historii Polski Juliusz Mosen poświęcił swoją pieśń. Uzasadnij swoją odpowiedź, podając jeden argument.

Wydarzenie:

Uzasadnienie:
.....
.....
.....

2.2. Na podstawie zacytowanego fragmentu pieśni określ, jaki jest stosunek autora do wymienionego w tekście pułku. Odpowiedź uzasadnij.

Stosunek autora:

Uzasadnienie:
.....
.....
.....

Zadanie 3. (4 punkty)

Fragment opracowania historycznego

Bycie Polakiem, polskim rewolucjonistą dawało przekonanie o wielkiej misji wśród narodów świata. Klęska powstania [...] podniosła cenę ofiary. Polscy emigranci rozmiłowali się w sobie. Pobyt na wychodźstwie, a wcześniej entuzjastyczne przyjęcie przez ludy Europy

umocniły w nich postrzeganie Polaka jako posłańca wolności oraz męczennika za sprawę ludzkości. Stali się „Chrystusem narodów”.

Źródło: A. Chwalba, *Historia Polski 1795–1918*, Kraków 2001, s. 298.

3.1. Podaj stosowaną w historiografii nazwę idei, która zrodziła się wśród przedstawicieli Wielkiej Emigracji po klęsce powstania.

3.2. Podaj imię i nazwisko twórcy tej idei.

3.3. Na podstawie wiedzy własnej wyjaśnij, jaka rola została przypisana Polsce i Polakom przez twórcę tej idei.

3.4. Na podstawie wiedzy własnej podaj tytuł dzieła Adama Mickiewicza, w którym pojawiła się metafora Polski jako „Chrystusa narodów”.

Zadanie 4. (1 punkt)

Źródło 1. Mapa

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Podczas gdy na [miasto] maszerowały już wojska austriackie, Dembowski postanowił postawić wszystko na jedną kartę. 27 lutego [...] stanął na czele procesji, która – z myślą o nawiązaniu kontaktu z chłopami – ruszyła na Podgórze bez broni, z krzyżem i chorągwiami kościelnymi. Było już jednak za późno. U wyjścia z miasta zastąpiła jej drogę piechota austriacka. Salwy karabinowe rozproszyły demonstrantów. Jedna z kul ugodziła śmiertelnie Dembowskiego. Wypadki te oznaczały kres powstania, gdyż Rząd Narodowy lękający się chłopstwa skapitulował bez walki wobec Austriaków. Rewolucja [...] trwała więc zaledwie 9 dni.

Źródło: M. Bogucka, *Historia Polski do 1864 roku*, Wrocław 2009, s. 306.

Rozstrzygnij, czy na mapie (źródło 1.) przedstawiono działania wojenne, o których jest mowa w przytoczonym tekście (źródło 2.). Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....
.....
.....
.....

Zadanie 5. (3 punkty)

Fragmenty biogramów

Fragment 1.: [...] głosił, że wszelka własność pochodzi z kradzieży. [Według niego] oparciem dla „posiadaczy i bogaczy”, [...] zawsze była władza polityczna i związane z nią instytucje rządowe, także te pochodzące z wyboru, [w tym parlament]. Rezygnując zatem z walki o rozszerzenie praw politycznych, [...] zaatakował państwo i jego struktury, proponując stopniową ich likwidację i wprowadzenie na ich miejsce instytucji ekonomicznych [...].

Fragment 2.: [Według niego] do własności uprawnieni są wyłącznie ci, którzy osobiście wykonują pracę produkcyjną („pszczoły” [...], czyli robotnicy, rolnicy, rzemieślnicy, technicy. Pozostali, czyli właściciele („trutnie”), nie powinni korzystać z efektów cudzej pracy i należy ich wyeliminować z życia społecznego.

Fragment 3.: [...] Usiłował podzielić społeczeństwo na dobrowolne, samowystarczalne i oparte na wspólnocie „komórki” produkcyjne. [...] sam finansował swe przedsięwzięcia, co niestety zakończyło się dla niego bankructwem. Niektóre z jego propozycji [...] były jednak całkiem realne i w latach dwudziestych XIX w. zostały nawet przyjęte przez rząd brytyjski.

Źródło: G. Szelańska, *Historia. Dzieje nowożytne i najnowsze 1815–1870*, Warszawa 1999, s. 30–31.

Do każdego fragmentu biogramu dopisz imię i nazwisko osoby, której on dotyczy.

Fragment 1.:

Fragment 2.:

Fragment 3.:

Zadanie 6. (2 punkty)

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

W styczniu w licznych państwach włoskich doszło do rozruchów; wzmogły się one jeszcze bardziej, gdy nadeszła wieść o rewolucji w Paryżu (luty [...]). Podczas gdy robotnicy francuscy wznosili na ulicach barykady, przerażony król Ludwik Filip, pamiętając o losie Ludwika XVI, abdykował pospiesznie. Wśród powszechnego entuzjazmu Francję ogłoszono republiką.

Źródło: M. Bogucka, *Historia Polski do 1864 roku*, Wrocław 2009, s. 307.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Początek marca [...] przyniósł rewolucje w wielu innych państwach niemieckich. 13 marca w Wiedniu rozentuzjasmowane tłumy otoczyły gmach sejmowy i wdarły się do jego środka. Na ulicach stolicy Austrii, jak niedawno w Paryżu, pojawiły się barykady. Przerażony kanclerz Klemens Metternich, ostoja austriackiego absolutyzmu, uciekł w przebraniu do Anglii. Na wieść o wypadkach wiedeńskich doszło do wybuchu także w stolicy Prus, Berlinie.

Źródło: M. Bogucka, *Historia Polski do 1864 roku*, Wrocław 2009, s. 307.

6.1. Rozstrzygnij, czy wydarzenia opisane w źródłach 1. i 2. rozegrały się w tym samym roku. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

6.2. Podaj stosowaną w historiografii nazwę europejskiej rewolucji, która została zapoczątkowana przez rozruchy opisane w źródle 1.

Zadanie 7. (3 punkty)

Źródło 1. Mapa

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Aleksander II zgodził się na pokój w Wiedniu 1 lutego [...] i przyjął 30 marca warunki pokojowe, wysunięte w traktacie paryskim, podpisanym przez przedstawicieli Wielkiej Brytanii, Francji, Sardynii, Austrii, Prus i Rosji. Na mocy tego traktatu Rosja zrzekła się zdobyczy terytorialnych na Kaukazie, prawa utrzymywania floty wojennej na Morzu Czarnym, które uznano za zneutralizowane, protektoratu nad Księstwami Naddunajskimi, które zachowały swoją autonomię pod protektoratem Turcji i gwarancją państw zawierających pokój paryski.

Źródło: M. Żywczyński, *Historia powszechna 1789–1870*, Warszawa 1990, s. 457–458.

7.1. Nadaj tytuł powyższej mapie (pamiętaj, aby zawrzeć w nim czas i miejsce wydarzeń).

.....

7.2. Rozstrzygnij, czy oba źródła dotyczą tego samego wydarzenia. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do zawartych w nich informacji.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

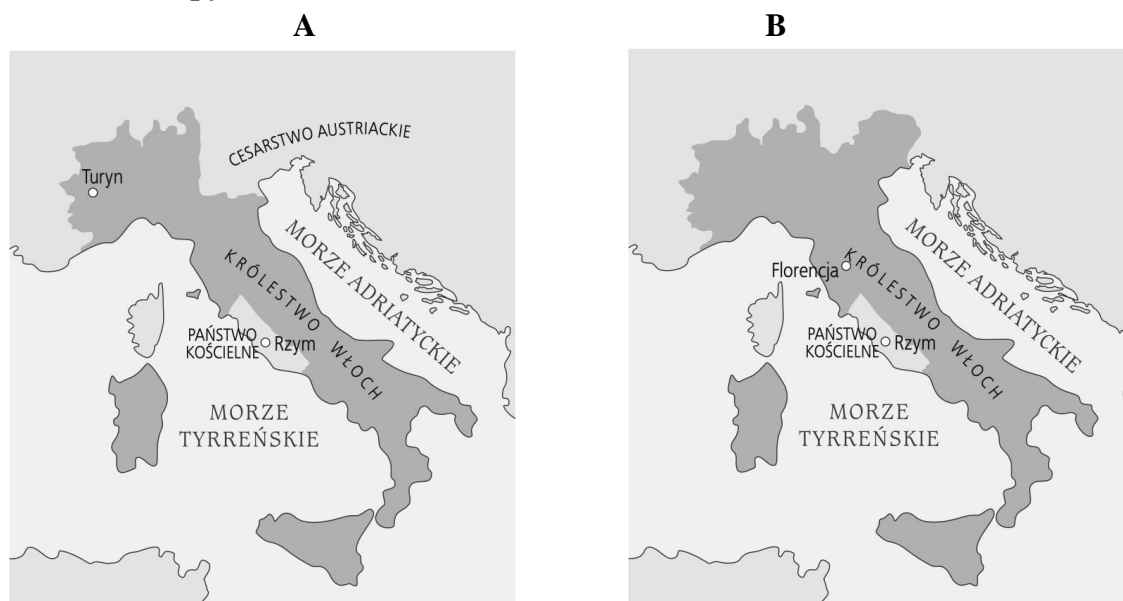
.....
.....
.....
.....

7.3. Podaj rok zawarcia pokoju paryskiego, którego szczegółowe warunki opisano w źródle 2.

.....

Zadanie 8. (1 punkt)

Źródło 1. Mapy

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

W dniu 18 lutego zebrał się w Turynie złoony z przedstawicieli wszystkich krajów złączonych z Piemontem pierwszy parlament ogólnowłoski. Na mocy jego uchwały Wiktor Emanuel II przyjął dnia 17 marca tytuł króla Włoch.

Źródło: M. Żywczyński, *Historia powszechna 1789–1870*, Warszawa 1990, s. 465.

Rozstrzygnij, która z map ze źródła 1. (A czy B) przedstawia Królestwo Włoch z roku wydarzeń opisanych w źródle 2. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

Zadanie 9. (2 punkty)

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

[...] prezydent James Monroe przedstawił w swym dorocznym orędziu do Kongresu zasady polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych. Brzmiały one następująco:

1. Żaden z amerykańskich kontynentów nie może być obecnie ani w przyszłości obiektem kolonizacji.
2. Stany Zjednoczone sprzeciwiają się jakimkolwiek próbom restauracji europejskich, niedemokratycznych systemów monarchicznych w Ameryce.
3. Stany Zjednoczone nie będą ingerować w problemy wewnętrzne już istniejących kolonii europejskich (np. Kanady).
4. Stany Zjednoczone odżegnują się od jakiejkolwiek ingerencji w wewnętrzne sprawy państw europejskich.

Źródło: G. Szelałowska, *Historia. Dzieje nowożytne i najnowsze 1815–1870*, Warszawa 1999, 153–154.

Źródło 2. Ordonans¹ Karoliny Południowej

My, ludzie stanu Karolina Południowa zebrani na konwencji, deklarujemy i zarządzamy, że przyjęty przez nas akt 23 maja roku pańskiego 1788, ażeby Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki była ratyfikowana, a także akty i części aktów zgromadzenia ogólnego tego stanu ratyfikujące poprawki do rzeczonyj konstytucji są teraz odwołane, a Unię obecnie istniejącą między Karoliną Południową i innymi stanami pod nazwą Stany Zjednoczone Ameryki uważamy za zerwaną.

¹ordonans – akt normatywny

Źródło: G. Szelałowska, *Historia. Dzieje nowożytne i najnowsze 1815–1870*, Warszawa 1999, s. 155.

9.1. Rozstrzygnij, które z wydarzeń opisanych w źródłach 1. i 2. nastąpiło wcześniej. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści obu tekstów.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....

.....

9.2. Na podstawie wiedzy własnej podaj nazwę kierunku polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych, który został określony przez prezydenta Monroego w punkcie 4.

Zadanie 10. (3 punkty)

Źródło 1. Fragmenty opracowania historycznego

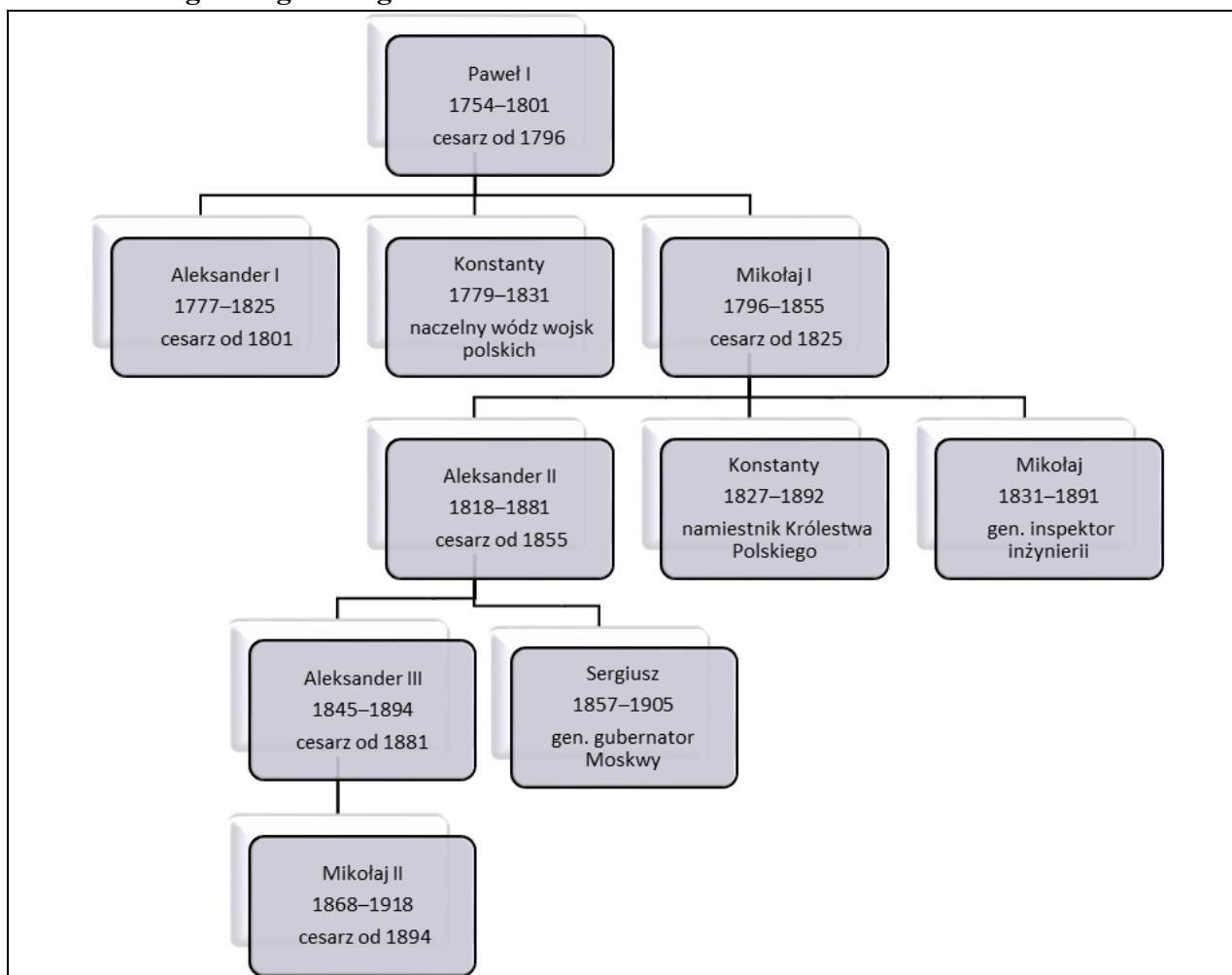
Fragment A: Wielkim sukcesem księcia i jego współpracowników było założenie [...] Banku Polskiego, który stał się instytucją emisyjną, strażnikiem finansowej niezależności państwa. Poza tym wspierał przedsięwzięcia rządowe w przemyśle i górnictwie [...].

Fragment B: [Królestwo] proklamowane do samodzielnego bytu [...] w Warszawie, [...] posiadało wszystkie najważniejsze atrybuty państwa: własne terytorium i granice, w tym celne, odrębne organy państwowe i instytucje administracyjne, niezależne szkolnictwo i sądownictwo, własny system przedstawicielski (sejm), odrębne prawo, monetę i, co istotne, siłę zbrojną (armię).

Fragment C: Syn i następca zmarłego [cara, za którego życia toczyła się wojna krymska,] był przekonany o potrzebie głębszych reform w państwie, które by prowadziły do jego unowocześnienia. Skompletowawszy nową elitę władzy, rozpoczął realizowanie swojego zamysłu.

Na podstawie: A. Chwalba, *Historia Polski 1795–1918*, Kraków 2001, s. 257, 269, 323.

Źródło 2. Fragment genealogii Romanowów

Na podstawie: *Dynastie Europy*, pod red. A. Mączaka, Wrocław–Warszawa–Kraków 2003, s. 366.

Wydarzeniom opisanym we fragmentach A–C (źródło 1.) przyporządkuj poszczególnych władców ze źródła 2., za panowania których dane wydarzenia nastąpiły. Odpowiedzi zapisz poniżej.

Fragment A:

Fragment B:

Fragment C:

Zadanie 11. (1 punkt)

Spośród wymienionych poniżej wynalazków wskaż trzy, które powstały w XIX w. W tabeli obok wskazanych wynalazków wstaw znak X.

A.	piorunochron	
B.	silnik spalinowy	
C.	oświetlenie gazowe	
D.	gumowa opona	
E.	termometr rtęciowy	
F.	telefon	

Zadanie 12. (2 punkty)

Herb państwowy

Hugo Gerard Ströhl /
Domena publiczna

¹ *indivisibiliter ac inseparabiliter* – niepodzielny i nierozłączny

12.1. Podaj nazwę państwa, którego herb przedstawiono na ilustracji.

.....

12.2. Wyjaśnij symbolikę przedstawionego herbu.

.....

Zadanie 13. (1 punkt)

Fotografie obrazów

A

Collection of Mr. and Mrs. Paul Mellon / © 2022
National Gallery of Art

B

Everett Collection / Shutterstock

C

Shutterstock

Rozstrzygnij, która z fotografii (A, B, czy C) ukazuje obraz powstały w stylu kubistycznym. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do jednej widocznej na obrazie cechy tego stylu.

Rozstrzygnięcie:

Uzasadnienie:

.....
.....

Zadanie 14. (1 punkt)

Fotografia

Shutterstock

Podaj nazwę stylu w architekturze reprezentowanego przez budowlę na fotografii. Wyjaśnij, co na to wskazuje, analizując cechy stylu widoczne na zdjęciu.

Nazwa stylu:

Cechy:

.....
.....

Zadanie 15. (1 punkt)

Przyporządkuj podane tytuły dzieł do autorów wymienionych w tabeli. Uwaga: jedno z dzieł nie pasuje do żadnego autora.

Barbara Radziwiłłówna, Rękopis znaleziony w Saragossie, Słownik języka polskiego, Śpiewy historyczne, Irydion

	Autor	Dzieło
A.	Samuel Bogusław Linde	
B.	Alojzy Feliński	
C.	Julian Ursyn Niemcewicz	
D.	Jan Potocki	

Zadanie 16. (2 punkty)

Karykatura

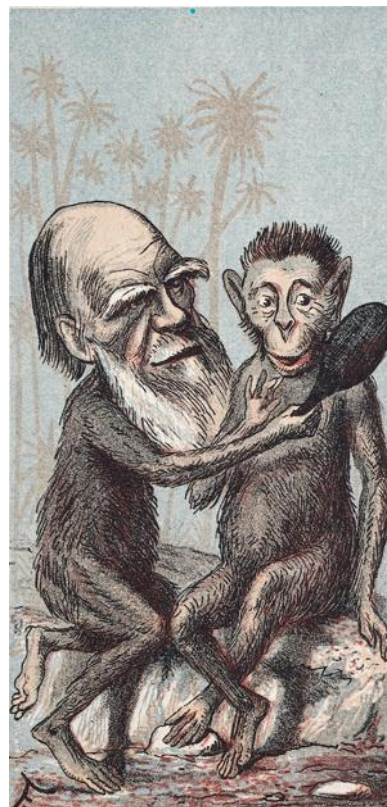
16.1. Dokończ zdanie poprzez zaznaczenie jednej odpowiedzi spośród podanych.

Karykatura jest komentarzem do osiągnięć naukowych

- A. Antoine’a Henriego Becquerela.
- B. Ludwika Pasteura.
- C. Karola Darwina.
- D. Alfreda Nobla.

16.2. Podaj stosowaną w historiografii nazwę teorii, której twórce przedstawiono na karykaturze.

.....

Charles Robert Darwin, as an ape, holds a mirror up to another ape.
Colour lithograph by F. Betbeder / Domena publiczna

Zadanie 17. (3 punkty)

Uzupelnij tabelę, wpisując właściwe nazwy monopolii obok podanych opisów.

A.	Porozumienie przedsiębiorstw zawierane w celu osiągnięcia większych zysków przez każde z nich, a dotyczące podziału rynku, wpływanie na wielkość podaży, kształtowanie cen.	
B.	Porozumienie przedsiębiorstw zawierane, gdy obie strony są zainteresowane przedsięwzięciem przekraczającym możliwości finansowe każdego z nich lub gdy ryzyko dla jednej firmy jest zbyt duże.	
C.	Koncentracja kapitału spowodowana połączeniem (fuzją) przedsiębiorstw tej samej lub podobnej branży. Dotychczasowi ich właściciele stają się udziałowcami nowego przedsiębiorstwa, a decyzje np. o działalności firmy, wysokościach cen czy podziale zysków podejmuje zarząd.	

Zadanie 18. (2 punkty)

Fragment opracowania historycznego

Zajęte wojną domową Stany Zjednoczone niewiele mogły się zajmować sprawami japońskimi, ale z tego tym więcej korzystała Wielka Brytania, narzucając w 1865 r. Japonii nowy układ handlowy, co jednak przyczyniło się do wzrostu nienawiści wobec cudzoziemców i szoguna. Poszczególni daimiosi¹ i samuraje wprost odmawiali posłuszeństwa

szogunowi. Jego sytuację pogorszyły buntury chłopskie spowodowane nieurodzajem ryżu. W 1860 r. było ich 12, a w 1866 r. zaś aż 43. Szogun nie mógł już opanować sytuacji. W latach 1867–1868 wybuchło przeciwko niemu prawdziwe powstanie pod hasłem powrotu tenno² do władzy. Pokonany w bitwie [...] szogun Jeszinobu (Keiki) zdał się na łaskę cesarza Mutsuhito [...], który już 3 stycznia 1868 r. objął władzę bezpośrednio.

daimiosi¹ – panowie feudalni

tenno² – tytuł władcy japońskiego, cesarz, dosł. niebiański władca

Źródło: M. Żywczyński, *Historia powszechna 1789–1870*, Warszawa 1990, s. 528–529.

18.1. Podaj stosowaną w historiografii nazwę epoki, która rozpoczęła się w Japonii wraz z objęciem władzy przez cesarza Mutsuhito.

.....

18.2. Na podstawie wiedzy własnej wyjaśnij, jak ta epoka wpłynęła na życie w ówczesnej Japonii.

.....

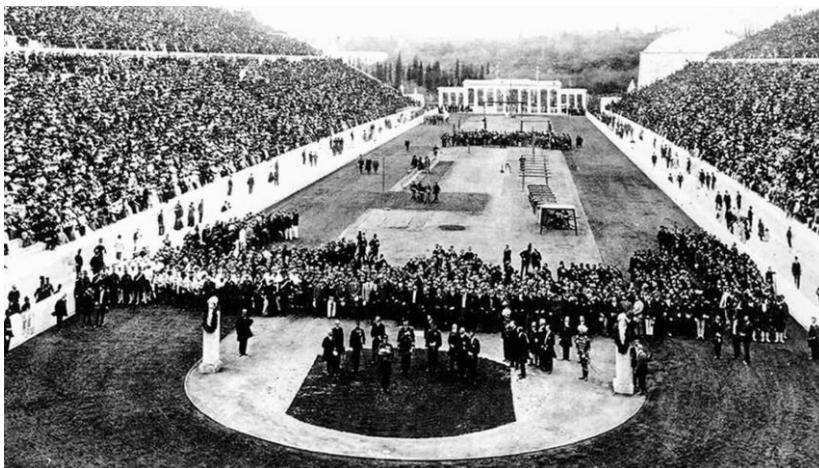
Zadanie 19. (1 punkt)

Wśród wymienionych wydarzeń z okresu XIX-wiecznej rywalizacji o kolonie wskaż to, które jest chronologicznie pierwsze (oznacz je cyfrą 1), oraz to, które jest ostatnie (oznacz je cyfrą 2).

A.	Powstanie bokserów	
B.	Powstanie Mahdiego	
C.	Pierwsza wojna opiumowa	
D.	Pierwsza wojna burska	
E.	Powstanie tajpingów	

Zadanie 20. (1 punkt)

Fotografia

Domena publiczna

Dokończ zdanie, zaznaczając właściwą odpowiedź spośród podanych, a następnie uzasadnij swój wybór.

Fotografia odnosi się do wydarzeń z roku

- A. 1870.
- B. 1889.
- C. 1893.
- D. 1896.

Uzasadnienie:

.....

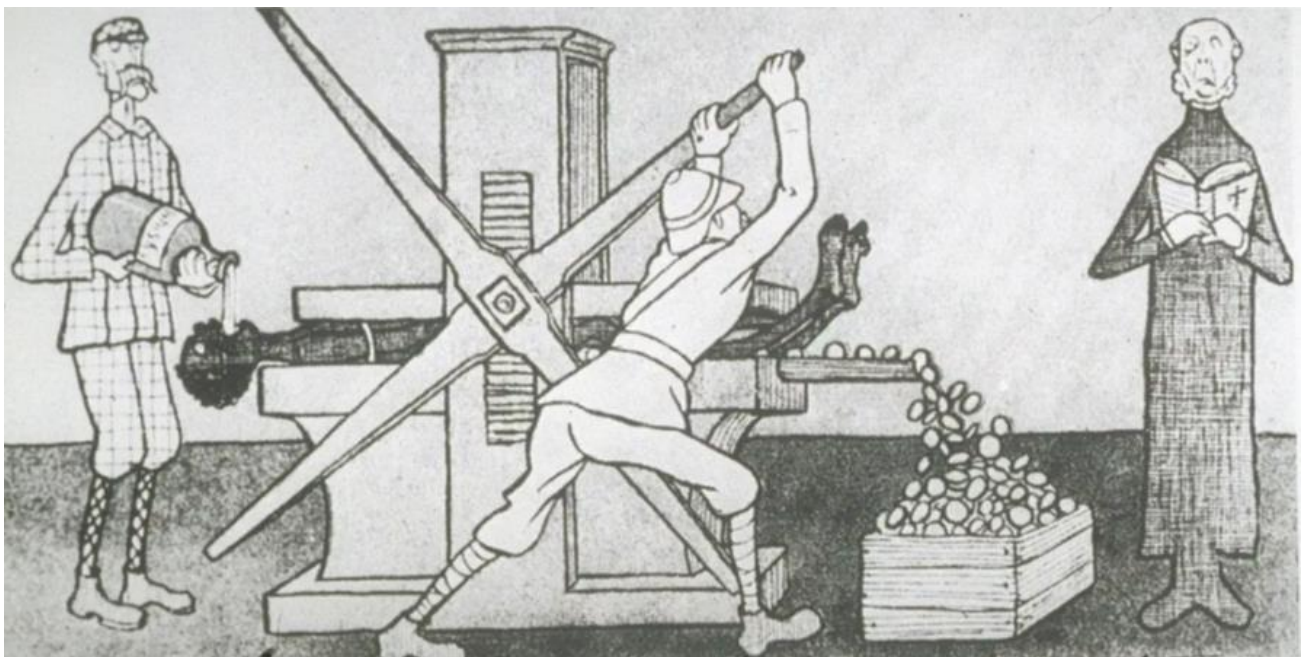
.....

.....

.....

Zadanie 21. (3 punkty)

Karykatura niemiecka z 1904 roku

Granger Collection / Bewphoto

Wyjaśnij symboliczną wymowę karykatury, interpretując jej dwa elementy graficzne. W odpowiedzi odwołaj się do wiedzy własnej.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ruled lines for writing, consisting of a solid top line, a solid bottom line, and a dotted midline, repeated down the page.

A series of horizontal dotted lines for writing.

Dotted lines for writing.

A series of horizontal dotted lines for writing.

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

A series of horizontal dotted lines for writing, spanning the width of the page.